

مسائل پاریسیہ

یادداشتی علامہ محمد قزوینی

جلد سوم

بہ کوشش

ایرج افشار و علی محمد بنیر

تہران ۱۳۹۰

سرشناسه	قزوینی، محمد، ۱۲۵۶ - ۱۳۲۸
عنوان و پدیدآور	مسائل پارسیه: یادداشتهای علامه محمد قزوینی / به کوشش ایرج افشار، علی محمد باهنر.
مشخصات نشر	تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی، ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری	ج. ۴: نمونه.
فروست	مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی؛ شماره ۱۳۴. گنجینه کلیات و مقالات: ۴۹
شابک	ج. ۳: ۹۷۸-۹۶۴-۶۰۵۳-۲۸-۱؛ ج. ۱: ۹۷۸-۹۶۴-۶۰۵۳-۲۸-۱؛ ج. ۲: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۴۲-۰۴-۰
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا	ج. ۳: ۹۷۸-۹۶۴-۶۰۵۳-۵۵-۷
یادداشت	ص.ع. به انگلیسی: Mohammad Qazvini. Opera minora.
یادداشت	ج. ۲ و ۳ (چاپ اول: ۱۳۹۰) (فیبا)
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	قزوینی، محمد، ۱۲۵۶ - ۱۳۲۸ - یادداشتهای.
شناسه افزوده	افشار، ایرج، ۱۳۰۴ -
شناسه افزوده	بهتر، علی محمد ۱۳۲۱ -
شناسه افزوده	بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار
رده‌بندی کنگره	۸۱۷۸ / ۱۲ ۱۳۸۵ PIR
رده‌بندی دی‌ویی	۸۱۸/۳۶۲
شماره کتابخانه ملی	۸۵-۲۹۱۹۹

ناشر : بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار
 نام کتاب : مسائل پارسیه (یادداشتهای علامه محمد قزوینی)
 به کوشش : ایرج افشار، علی محمد هنر
 شمارگان : ۱۰۰۰
 شماره انتشار : ۱۳۴
 شماره گنجینه کلیات و مقالات: ۴۹
 پدیدآورندگان نشان موقوفه : طراح مرتضی ممیز، خط از محمد احصائی
 آماده سازی فنی : انتشارات ثریا
 چاپ : چاپ ترانه
 صحافی : مهرآئین
 نوبت چاپ : اول
 سال چاپ : ۱۳۹۰
 بها : ۶۵۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۶۰۵۳-۵۵-۷ ۹۷۸-۹۶۴-۶۰۵۳-۵۵-۷ ISBN 978-964-6053-55-7

Afshar Foundation [mailto:info@m-afshar.net]

مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی
موقوفات دکتر محمود افشارزادی

شماره ۱۳۴

هیأت گزینش کتاب و جوایز*

دکتر سید مصطفی محقق داماد - دکتر محمد رضا شفیعی کدکنی

دکتر ژاله آموزگار - کاوه بیات - دکتر جلال خالقی مطلق

دکتر محمود امیدسالار - دکتر حسن انوری - ایرج افشار

درگذشتگان

دکتر یحیی مهدوی - دکتر خود سیح لاسلامی - دکتر صفر مهدوی - دکتر سید جعفر مهدوی

شورای تولیت

متولیان مقامی

رئیس مجلس - رئیس دیوان عالی کشور - وزیر فرهنگ (وزیر آموزش و پرورش) - وزیر بهداشتی (وزیر بهداشت و درمان و آموزش پزشکی) - رئیس دانشگاه تهران، یا معاونان اول هریک از این پنج مقام (طبق ماده ۲ وقفنامه)

* متولیان منصوص و منسوب

دکتر سید مصطفی محقق داماد (رئیس شورا) - دکتر علیمحمد میر (جانشین: دکتر حسین نوازگشتی) - دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی (جانشین: دکتر محمد اسلامی) - مهربانو دکتر افشار (دبیر شورا - جانشین: پروین صالح) - آرش افشار (جانشین ایرج افشار) - ساسان دکتر افشار (بازرس)

هیأت مدیره (منتخب شورای تولیت)

دکتر سید مصطفی محقق داماد رئیس هیأت مدیره (از شورای تولیت)
ابراهیم ابراهیمی نایب رئیس هیأت مدیره (از شورای تولیت)، معاون قضائی دیوان عالی کشور
محمدحسین حاتمی مدیرعامل
صمد محمودی بافتوت خزانه‌دار، حسابدار

*

مسئول انتشارات کریم اصفهانیان

* درگذشتگان

اللهیار صالح - حبیب‌الله آموزگار - دکتر محمدعلی هدایتی - دکتر مهدی آذر - دکتر یحیی مهدوی - مهندس نادر افشار - دکتر جواد شیخ‌الاسلامی - دکتر اصغر مهدوی - ایرج افشار - ریاست هیئت مدیره: دکتر سید جعفر شهیدی (از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۸۳).

اعضای پیشین

دکتر جمشید آموزگار - دکتر منوچهر مرتضوی - بهروز افشار یزدی.

بنام پروردگار یادداشت و اتف

اول : طبق ماده ۲۳ و قفنامه اول مورخ یازدهم ۱۳۳۷ ه. ش. (... در آمد باید صرف ترجمه و تألیف و چاپ کتب رسالات که با هدف این موقوفات موافق باشد و همچنین گشت به مجله آینده در صورت احتیاج و اتفا دادن جوایز به نویسندگان شرح دستور این و قفنامه کرد.)

دوم : هدف اساسی این بنیاد ملی طبق ماده ۲۵ و قفنامه (... تقسیم زبان فارسی و تحکیم وحدت ملی در ایران میباشد. بنا بر این بنی که با بودجه این موقوفات منتشر شود باید مربوط به لغت و دستور و ادبیات فارسی و جغرافیای تاریخی و تاریخ ایران باشد. کتب علمی و ادبی را می توان با این موقوفات چاپ شود.)

سوم : طبق ماده ۲۶ (مقداری از کتب رسالات چاپ شده یا بودجه این موقوفات باید بطور دیر و بنام این موقوفات به مؤسسات فرهنگی، کتابخانه ها و مراکز علمی و فرهنگی ایران خارج و بعضی از دانشمندان ایران و مشرقین خارج در دست داده شود...)

چهارم : چون نظر بازگانی در انتشارات این موقوفات نیست و تا حدی که این هم جایز است طبق ماده ۲۷ و قفنامه هیچ کتاب رساله نباید کمتر از قیمت تمام شده و همچنین مبلغی از انداز بهای تمام شده و اندازش صدی دو مایست قیمت گذاری شود (... این اندازش ۲۵ درصد بواسطه حداقل حق الزحمه فروشندگان و هزینه ایست که برای پست غیر تحویل شود از کتاب فروشان تعاضد داریم که در این امر خیریه ای که با اجنبه تجارتی ندارد با مایاری و شکر میسای بنایند.

پنجم : بر اساس زانفت نامه دوم مورخ ۱۲، ۴، ۱۳۵۲ که سیان اتف دانشگاه طهران به امضاء رسید، قتمهای مهمی از رقبات ماند جایگاه سازمان لغت نامه و محل مؤسسه باستان شناسی، بطور رایگان دانشگاه طهران انداز شد و رقبات دیگری هم با آنجا طبق ماده دوم برای اجرای مفاد و قفنامه که از جمله عبارت از دادن جوایز ادبی و

فکر کتابخانه و لغوی راجع به ایران، به استثنای کتب دسی، میباشد و اختیار دانشگاه طهران قرار میگیرد و وصول نموده و بنام این موقوفات اعطا و نشر گردد.

هشتم :

چون طبق ماده ۳ موافقت نامه نامبرده مقرر شد است که از طرف ریاست دانشگاه پلینفرار متولیان این موقوفات که از طرف اصفیه بصورت یکمئه انتشارات بنیاد معین شده باشد برای سرپرستی اداره و توزیع نشر کتاب انتخاب شود، (ریاست دانشگاه آقای ایرج افشار را که از متولیان شورای ملی است از طرف اصفیه نیز بصورت یکمئه نامبرده معین شده بجهت سرپرستی انتخاب برقرار نمودند)

هفتم :

چون نگارنده این بطور بواسطه کبر سن (۸۶ سال شمسی) از این پس نخواهم توانست به سرپرستی این کار بپردازم، از این پس تمام اختیارات خود را در انتخاب تألیف و ترجمه و خرید کتب و غیره بفرزند ارشد خود ایرج افشار واگذار کردم. درین چند سال اخیر هم که ده جلد از تألیفات خودم از طرف موقوفات بطبع رسیده با کوشش و سرپرستی بی بودا هست. کسانی که مایل به همکاری در تألیف یا ترجمه و نشر کتاب هستند میتوانند با او مراجعه کنند. تنها شرط کار موافق بودن تألیف و ترجمه با اهداف این بنیاد یعنی ترقی ملت و کشور و تعلیم زبان فارسی و تکمیل وحدت ملی در ایران که وطن مشترک زبان می دانی همه ایرانیان است، میباشد.

هشتم :

این یادداشت کلی برای چاپ در آغاز هر یک از نشریات این بنیاد نوشته شده است.

دکتر محمود افشار یزدی

آذرماه ۱۳۵۸ ه. ش.

محمد سرفراز

تکلمه سوم

کتابی که با وجود این موقوفات طبع و توزیع شود باید کاملاً منطبق با فیت واقف و هدف فقار باشد. اگر به اینها
مجموعه مانیک به قلم واقف منشر شده یا می شود صد در صد این مطابقت اندر و بسبب این است که واقف قصد چاپ آنها
با مال خود داشت ولی زمانیکه دارایی خود را وقف عام مخصوصاً برای انتشارات کتب تاریخی و ادبی نمود و چاپ کتب خود
را هم که دارای همین جنبه است به عهده بنیاد واگذار کرد.

اما این مجوز آن نیست که تالیفات دیگر را هم از هر نوع که باشد و برسد چاپ نماید کتب نظم و نثری از کتب شکران آینه گ
با وجود آن چاپ و برسد که هدف غالبی واقف آن ترویج زبان ری و تکمیل وحدت فی زبان است بر داشته. کتابی که بولی
از نامیکرانی، وجدایی علمی، و حکایت از رواج زبانهای خارجی به قصد تقصیف زبان ری، و دیگر چیزهای تفرقه آسیر در
سیاستهای فتنه انگیز داشته باشد نباید با وجود این موقوفات طبع و توزیع شود.

نکته دیگر آنکه چون شاید برای چاپ کتب و غیره که منافع فارسی که دایره مانند یعنی انسیکلوپدی باشد، و تاریخ کامل
ایران که اودانی با و نه بر نه بیشتر دارد، و آند ما هیانه بنیاد و کفاف خرج آنها را ندید میتوان با انداختن با یکی این موقوفات چاپ
نمود بشرط آنکه اجازه واقف در زمان حیات و موافقت شورای تالیف و نشر وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
در تخطی دوم یاد داشته واقف منشر در جلد سوم افغان نامه بخاشتم که کتب رسالاتی که با وجود این موقوفات چاپ
میشود باید منزه باشد از تحریکات سیاسی مخصوصاً آنکه نباشد به غرض سیاسی خارجی رافعاً پند و اندرز برای ادبی ایران
شناسی... در پایان آن تخطی افزودم بهم داشتم که مبادا چنین سالانی سالها بعد از زمان خود هسته نداشته، پس باید
بنیاد چاپ شود پس لازم بود که در این یادداشت تذکری داده شود... عهده فحایب این یادآورها بنیاد موقوفات خود
است نه مؤسسات انتشاراتی دیگر که هر یک و شش خاص خود را دارد و ما دخالتی در کار آنها نداریم.

تأزانی که نویسنده این سطر مستوی هشتم و فرزند و دانشمند من ابرج افشار که به روز نویسنده کی کاملاً آگاه میباشد سرپرست انتشار
این بنیاد است و بعضی برای کمالی نخواهد بود و بعد از ما هم امید است که این دستور اداسه یابد. ان شاء الله. اردیبهشت ۱۳۶۱

تکلمه و تبصره

یادداشت اصفه‌ای در پیش از درگذشت آقا میرزا محمد باقر آملی

کتاب نظم و نثری از گذشتگان یا آینده‌گان که با سرایه و درآمد این بنیاد چاپ و توزیع شود باید تعلیق باقیست اصفه‌ای و قنانه باشد. و مروج زبان ری و قلم این بنیاد حکیم وحدت علی و نمایند کشور ایران باشد و بوی از ناصیه کربلی دهد. طبعی نهد. و حمایت ترویج از کتب بومی و زبانهای خارجی. به قصد تضعیف بان فارسی دری نکند. خلاصه آنکه این کتابها رسالات باید منزه باشد از روشهای تفرقه آمیز و سیاستهای فتنه انگیز به بطور مرموز و به طعنی مخصوصا نباید آلوده باشد به اغراض سیاسی خارجی در لغات پژوهش تاریخی. نژادی یا ادبی و فرهنگی ایران شناسی.

کتاب تاریخی ادبی عالمانه نباید که از عربی و ترکی و فرنگی و روسی به فارسی ترجمه شود اگر دارای هر دو جنبه از سواد زبان باشد. باید قسمت سودمند آنها ترجمه شود قسمت بیهوده را ترجمه نشود باید به قصد مبارزه و مقابله عالمانه با آن باشد جابلان زیرا گفته منطقی ممکن است مؤثر باشد. نه ضایع شود. و هیچ کس این بنیاد را انتشارات خود باید در هر حال از دروغ و نازک پرهیز کند. به گفته نظامی کبکوی:
چونوان هستی ادب کرد
دروغی انسب این خرج کرد

برای چاپ انتشارات رسالات نه تنها هزینه و حق الزحمه می خواهیم بلکه به سبب اجمیت فوق العاده سودمند بودن کتابها و باینه نیز می خواهیم. این بنیاد در چاپ انتشارات کتابهای خود بطور مسلم ضرر زیادی ندارد زیرا اکثر از ارزش تمام شدن. از کاغذ و چاپ و غیره. از راه فروش درآمد دارد. شاید بعضی تصور کنند که کار ما شبیه به معالجه مردم است. اما انصرالدین باشد که تخم مرغ میزد و از ای و شایمی می بخت و رنگ می کرد و می فروخت یک شایمی عقیده ما بر اینست که اگر در این مؤخر را با دمانی می کنیم سود معنوی که منظور ماست می بریم. و آن اینکه عقیده خود را که ترویج زبان دری و حکیم وحدت علی و نمایند ایران است ادب می کنیم. این زبان به حساب معارف و تف در راه. ایده آل. و هدف ملی خود محسوب می داریم.

برای اطلاعات و توضیحات بیشتر لطفاً بنگاه منتشر شده و رابطه ای کتابهای این بنیاد که اضافات و نقادتهایی که با هم

دارد توجه فرمایند.

دکتر محسن افشار

آرامه ۱۳۶۲

مقررات مربوط به جایزه های ادبی و تاریخی

ماده ۳۴ و قضا نه اول

چنانچه درآمد موقوفات بمقدار قابل افزایش باید واقف یا شورای تولیت می تواند علاوه بر تألیف و ترجمه و چاپ کتب مبلغی از آن را تخصیص به جوایز برای تشویق دانشمندان، دانش پژوهان، نویسندگان و شاعران بدهند، بالاخص برای بهترین نویسندگان و شاعران در محله آینده، بنابراین باید شعرا و نویسندگان را به سرودن اشعار و تصنیف قطعات نظم و نثر وطنی و ملی واجتماعی، طرح اقرارات و مسابقات و دادن جوایز از درآمد موقوفات تشویق و ترغیب نمود، تشخیص این امور در زمان حیات با واقف است که با مشورت دوستان مطلع خود انجام می دهد پس با بنیت شش نفره است که دو سوم از متولیان و یک سوم از بنیت میره شرکت مطبوعاتی آینده یا هر کس را که آنها و انساب جایان معین کنند، مرکب خواهد بود.

ماده ۵ و قضا پنجم

بسبب انحلال شرکت مطبوعاتی آینده آنچه امور تشخیص امور مربوط بدان جوایز طبق ماده ۳۴ و قضا نه اول متوجه دیماه ۱۳۳۷ به عهده آن شرکت محول بوده از میان رفته و انجام آن امور بعهده واقف و پس شورای تولیت است که می تواند از اهل بصیرت یاری بخوانند.

یادداشت واقف

جوایز جوایزی که در این موقوفات تعیین شده نیز مانند سایر امور آن پیرامون هدف آن است تسهیل وحدت ملی و وسیله زبان فارسی یعنی کتب و رسالات و مقالات و اشعاری که پیرامون این هدف نوشته شود، خواه به زبان فارسی، خواه به زبانهای دیگر، خواه به وسیله ایرانیان یا ملل دیگر خواه در خود ایران، خواه در خارج می تواند نامزد دریافت جایزه گردد و برای این کار آیین نامه ای باید تهیه شود، اجمالاً اصول آن را یادداشت می کنم.

جایزه های داده شده و تاریخ اعطای آنها

۱	۱۳۶۸	دکتر نذیر احمد	دانشمند هندی، استاد بازنشسته دانشگاه علیکوه (هندوستان)
۲	۱۳۶۹	دکتر غلام حسین بوسنی	دانشمند ایرانی، استاد بازنشسته دانشگاه فردوسی (مشهد)
۳	۱۳۶۹	دکتر امین عبدالمجید بدوی	دانشمند مصری، تخصص ادبیات فارسی، استاد دانشگاه مصرینش (قاهره)
۴	۱۳۷۰	دکتر سید محمد دبیرسیاتی	دانشمند ایرانی، از موسسه لغتنامه دهخدا
۵	۱۳۷۰	دکتر قنورالزین احمد	دانشمند پاکستانی، استاد بازنشسته دانشگاه پنجاب (لاهور)
۶	۱۳۷۵	جان چون فین	دانشمند چینی، استاد دویس بخش فارسی دانشگاه پکن (چین)
۷	۱۳۷۷	دکتر کمال الدین صلی	دانشمند آذربایجانی، استاد تخصص ادبیات فارسی (دوشنبه، تاجیکستان)
۸	۱۳۷۹	دکتر منوچهر ستوده	دانشمند ایرانی، استاد بازنشسته دانشگاه تهران
۹	۱۳۸۲	دکتر عبدالحسین زرین کوب	دانشمند ایرانی، استاد بازنشسته دانشگاه تهران
۱۰	۱۳۸۰	کلیفورد ادموند باسورث	دانشمند انگلیسی، استاد بازنشسته دانشگاه پنسلوانیا (پنسلوانیا، انگلستان)
۱۱	۱۳۸۲	فریدون شیرینی	مختصرهای نامور ایرانی
۱۲	۱۳۸۲	تومونو کوروایامانی	دانشمند ژاپنی، استاد ممتاز دانشگاه مطالعات خارجی توکیو (ژاپن)
۱۳	۱۳۸۳	پرفور ریچارد فرامی	دانشمند آمریکایی، استاد پیشین ایران شناسی دانشگاه هاروارد (آمریکا)
۱۴	۱۳۸۵	فانس دوبروین	دانشمند هندی، استاد پیشین زبان فارسی دانشگاه لیدن (هلند)
۱۵	۱۳۸۶	نجیب ایل هروی	دانشمند افغانستانی، پژوهشگر معنی متون عرفانی
۱۶	۱۳۸۶	شارل فائری دولوشه کور	دانشمند فرانسوی، استاد پیشین دانشگاه پاریس (فرانسه)
۱۷	۱۳۸۷	دکتر بدرالزمان قریب	دانشمند ایرانی، استاد بازنشسته دانشگاه تهران
۱۸	۱۳۸۹	دکتر تربت گک، فرانک ز	دانشمند اطریشی، استاد دانشگاه های آلمان و اطریش

مسائل پاریسیّه

جلد سوم

(در نه دفتر)

به سعی و اهتمام

ابن ضعیف محمد بن عبدالوهاب قزوینی عفی عنه

یادداشت‌های آستر بدرقه

— ترکها و عادت بسیار بسیار مضحک ایشان در ترک دانستن، مشاهیر رجال تاریخی دنیا را از قبیل ابن سینا و غزالی و زردشت و غیرهم که تمام عالم ایشان را بدان مسخره می‌کنند (یادداشت درین خصوص): ص اوائل دفتر یادداشت ۲ یعنی اوائل دفتر دوم این مجموعه).

— مجموعه مکاتیب حاوی بعضی اشارات به بنی‌شداد ظاهراً. ۵۳.

— مجموعه راجع به مکاتیب ابن‌شداد و غیرهم، ۵۳.

— تاریخ راقم، ۲۹.

— جامع‌التواریخ (غیر جامع‌التواریخ معروف)، ۲۱۹.

— تاریخ ابن‌البیسی، ۲۲۶ به بعد.

— جناب مستطاب ناپلیون، ۳۳۴.

— دیلم، ۲۰۴.

— نسخه ابن بیسی ۲۲۶ (یعنی غیر مختصر آن).

— عبارات ترکی در اوایل دفتر یادداشت، ۳.